

Danskernes Historie Online

Danske Slægtsforskeres Bibliotek

Dette værk er downloadet fra Danskernes Historie Online

Danskernes Historie Online er Danmarks største digitaliseringsprojekt af litteratur inden for emner som personalhistorie, lokalhistorie og slægtsforskning. Biblioteket hører under den almennyttige forening Danske Slægtsforskere. Vi bevarer vores fælles kulturarv, digitaliserer den og stiller den til rådighed for alle interesserede.

Støt Danskernes Historie Online - Bliv sponsor

Som sponsor i biblioteket opnår du en række fordele. Læs mere om fordele og sponsorat her: <https://slaegtsbibliotek.dk/sponsorat>

Ophavsret

Biblioteket indeholder værker både med og uden ophavsret. For værker, som er omfattet af ophavsret, må PDF-filen kun benyttes til personligt brug.

Links

Slægtsforskeres Bibliotek: <https://slaegtsbibliotek.dk>

Danske Slægtsforskere: <https://slaegt.dk>

FORENING & MUSEUM

Medlemsblad for Helsingør Museumsforening Nr. 1 Marts 1997

Nye bøger

Så lykkedes det langt om længe at færdiggøre registret over M. Galschiøts bog om Helsingør omkring Midten af forrige Aarhundrede. Registret, der tidligere har været omtalt her i bladet, kan købes for blot 25 kr. i museumsbutikken. Et register over de eligerede borgeres kopibøger over udgåede breve 1792-1836 er det sidste nye arbejdsredskab for lokalhistorikerne. Det er udarbejdet af Torben Bill-Jessen og kan købes for blot 40 kr. „*Altid kvalitetsarbejde*“ stod der skrevet som motto på et skilt, der hængte over døren ind til L.H. Andersens bogtrykkeri i Stengade 41. Men formentlig går mottoet tilbage til virksomhedens start i 1896, hvor bogtrykkeriet lå i nummer 45 i samme gade. Da L.H. Andersen i 1896 etablerede sig som bogtrykker i Helsingør, var købstaden en overskuelig enhed. Sidenhen skete der mangt og meget i byens historie, som man kan læse mere om i „*Altid kvalitetsarbejde*“, historien om - *eller snarere omkring* - L.H. Andersens Bogtrykkeri i Helsingør 1896-1996. Jubilæumsbogen er skrevet af museumschef Kenno Pedersen og er på 124 sider og rigt illustreret. Bogen er udgivet af Nordisk Forlag for Videnskab og Teknik. Den koster 125 kroner, og kan købes på Helsingør Bymuseum, St. Annagade 36, 3000 Helsingør (49 21 00 98).

Forsidebilledet:

Marienlyst-vase på afveje.

Vore læsere vil skynsomst bemærke, at denne smukke putti-vase normalt står ved sydingangen til Marienlysts have. Vasen har imidlertid engang været udlånt til Hotel Marienlyst, hvis nære tilknytning til den gamle kongelige lysthave er velkendt. Vasen skulle da også danne en romantisk baggrund for en mindetavle over hotellets grundlægger J.S. Nathanson, og herom kan De læse videre side 6.

Kenno Pedersen

(ansvarshavende)

Lone Hvass

Lars Bjørn Madsen

Tryk: A-print, Espergærde

Forening & Museum

er et medlemsblad for Helsingør Museumsforening og udkommer med 4 numre om året i marts, juni, september og december.

Stof til bladet indsendes til Helsingør Museumsforening/ Helsingør Bymuseum, Hestemøllestræde 1, 3000 Helsingør.

INDHOLD

Erik Trolle:

Fotografen Louise Thomsen

Erik Trolle:

Bang og Marienlyst

Lars Bjørn Madsen:

Da borgmesteren og Anders Jensen tog vaser fra Marienlyst

Spredte noter

Fotografen Louise Thomsen

af Erik Trolle

Marie
Lovise
Molbech
blev født

den 26. februar 1823 i Sorø. Hun var datter af lektor, professor Carl Frederik Molbech og Cathrine Marie Schertner.

Den 14. juni 1856 blev hun i Hillerød viet til maleren Frederik (Fritz) Godfred Thomsen. Desværre ved vi ikke meget om Louise Thomsen eller om årsagen til at hun blev fotograf. Måske var det for at hjælpe en ægtefælle, der især er kendt for at male dyr? Måske var det for at hjælpe på en anspændt økonomi?

De første oplysninger om Louise Thomsens virke på vor egn finder vi i Helsingør Avis den 10. august 1864. I en annonce står følgende at læse:

Portraiter

I den forhenværende Skovfogedbolig i Hellebæk aftages Photographier til Nutidens billige Priser.

Annoncen gentages flere gange i den

følgende tid. Skovfogedboligen er den nuværende Bøssemagergade 74 „Gammel Skovhus“, i dag kaldet „Thomsens Hus“, og ligger inde i Hammermølle Skov for enden af Skæfterstien. Efter at have tilbragt årene 1860-64 på en sindssygeanstalt, finder F. G. Thomsen og Louise endelig fred i skoven i Hellebæk hos skovfoged Ernst Bruun. I januar 1871 overtager Thomsen lejemålet i huset, der ejes af Det grevelige Schimmelmannske Fideikomis.

Hvornår Louise Thomsen optager sine mange fotografier af vor egn, ved vi ikke nøjagtig. Men at der er tale om en uvurderlig kilde om det gamle Hellebæk hersker der ikke tvivl om.

Udover de mange topografiske fotografier findes der formentlig også en række portrætter. Det Kgl Bibliotek er i besiddelse af visitkor-portrætter bl.a. af fisker Riff fra Aalsgaard, stemplet *Photogr. af L. Thomsen i Hellebæk.*

I hjemmet i skoven er også plejedatteren Marie Wilhardt født i 1869. Hun er søster til maleren Peter H. Wilhardt (1866-1929) som ofte kom på besøg. Marie Wilhardt kom til Hellebæk i 1877. Hun blev senere adopteret af Frederik og Louise.

Om sommeren lejede Thomsen ud til landliggere, så det er ikke underligt,

at mange af fotografierne vidner om stor aktivitet ved det gamle hus.

I 1891 dør F. G. Thomsen og ifølge kirkebøgerne dør Louise Thomsen den 16. juni 1907. I sine sidste år var Louise Thomsen meget syg, men blev omsorgsfuldt plejet af Marie. Marie Wilhardt genkender vi i Alexander Svedstrups lille novelle Orgelspillersken. Hun døde i 1940 og blev som plejeforældrene stedt til hvile på Hellebæk Kirkegaard.

Gravstedet er sløjfet, gravstenen slået itu, men med sin fine dokumentation, har fotografen Louise Thomsen indskrevet sig i Hellebæks Historie.

Fotografi af Thomsens Hus i Hammermølle Skov. Fru Thomsen selv står ved havelågen ud mod Roevej. Huset, hvor også maleren P.C. Skovgaard har boet, eksisterer stadig i bedste velgående.

Erik Trolles samling.

En spændende udstilling om fotografen Louise Thomsen er netop åbnet på Hammermøllen i Hellebæk og kan beses i museets daglige åbningstid. Som sædvanlig er der også mulighed for at nyde kolde og varme drikke såvelsom lækre kager i Hammermøllens cafeteria.

„Bang“ og Marienlyst

af Erik Trolle

Den Store Nordiske Litteraturpris gik i år til forfatteren Dorrit Willumsen for hendes roman „Bang“.

Vi skriver 1912. Herman Bang sidder i en togvogn på vej gennem USA. Han er på oplæsningsturné, den turné, der skulle blive hans sidste. Livet passerer revy. Virkelighed og fiktion vaker. Ofte er scenen Marienlyst. Det Marienlyst, i hvis dagbog han skrev: „Kærest for mig i verden er Paris, Prag og Marienlyst“. „Herman Bang sælger vand fra Ofelias Kilde og signerer postkort“, skriver Dorrit Willumsen. Begivenheden bag den lille bemærkning er et Garden Party, tirsdag den 11. juli 1905. Helsingør Dagblad bringer i dagene op til festen en større omtale. Det berettes at hovedarrangørerne er Villaboernes Damer på Marienlyst, samt svenske og danske damer fra Kur- og Parkhotellet. Overskuddet skal deles mellem „Børnenes Kontor“ i København og menigheds-

plejen i Helsingør. Der er Five O'Clock Tea i Marienlyst Theater, serveret af unge damer i kostumer til minde om sommerens blomsterflor. Nationernes Allé omdannes til flagallé, og der op-sættes en halv snes boder. I Hamlet-boden vil Hr. Herman Bang residere blandt en samling meget interessante souvenirs om sagnprinsen. På Øen er der karussel. På Nationernes Allé en skydebane. Der indsættes ekstra tog og ekstra færge til Sverige.

Festen blev en succes. De små messingkanoner drønedede og orkestrene fangede an. Svenskere, tyskere, landligere fra fiskerlejerne, og om aftenen byens befolkning strømmede til. Forfatteren Herman Bang solgte vand fra Ofelias Kilde i glas á 5 og 10 øre samt postkort forsynet med hans håndskrift. I koncertsalen var samlet så mange mennesker, at det var næsten umuligt at røre sig. Her fremførte Herman Bang først Sveriges største operettediva, fru Emmy Meisner og dernæst vor egen diva fru Oda Nielsen.

Under festen tog hr. Kommis Hanstad en snes vellykkede øjebliksbilleder. Fotografierne, der fremtræder som prospektbrevkort solgtes i Jens Møllers Boglade. Herman Bang ses her i „American Bar“.

Da borgmesteren og Anders Jensen tog vaser fra Marienlyst

af Lars Bjørn Madsen

Når man arbejder med et bestemt historisk emne, er tilbøjeligheden til sidespring åbenlys. Det gælder også i forbindelse med arbejdet på den nyligt udkomne bog Monumenternes Helsingør, som er nr. 13 i Nordisk Forlags serie af rundture det gamle Helsingør. Det var Hamlet og Holger Danske-monumenterne, der gjorde krav på mere end almindelig opmærksomhed. De to monumenter, som hotellets energiske ejer, slagtermester Anders Jensen fik lavet i henholdsvis 1900 og 1907, kan man læse alt om i nævnte bog, men der var i hotellets storhedstid mange flere monumenter end de to, og de hører som hedengangne ikke med i bogen, men kan passende omtales her i bladet.

Hotel Marienlysts selvfølgelige nære - måske alt for nære - tilknytning til Marienlyst Slot, bevirkede, at pragtvaserne fra den gamle kongelige lysthave fik en omskiftelig tilværelse med hotellets åbning i 1858. I 1940, da Marienlyst Slot skulle omdannes til et By- og Hamletmuseum, var borgmesteren på besøg og oplyste, at han sandsynligvis kunne skaffe bymuseet 2 værdifulde sandstensvaser, som engang havde stået på Marienlyst, men som nu befandt sig på afdøde hotelejer Anders

Jensens gods Kathrinebjerg. Anders Jensen havde lovet, at når han engang var død, skulle vaserne komme tilbage til Helsingør. De var i sin tid kommet til Kathrinebjerg på samme måde, som to andre små vaser, der havde holdt flyttedag fra Marienlyst til alderdomshjemmet ved Trækbanen. Borgmesteren var en dag kommet igennem Marienlyst og havde da i en bunke affald, som netop skulle køres væk, fået øje på de to vaser, som han anså for ret værdifulde. Han samlede dem op (hvorfor han end har båret sig ad med det!), og da han i øjeblikket ikke vidste, hvor han skulle gøre af dem, sendte han dem ud på alderdomshjemmet. De førstnævnte vaser, der ifølge borgmesteren stod på Kathrinebjerg, havde Anders Jensen fundet på lignende vis, henslængt i en krog, smidt til side for at give plads til de mange mennesker, der dengang af og til festede på Marienlyst Slot - og for at redde vaserne fra ødelæggelse, havde han taget dem til sig. Dette kunne man læse i Helsingør Dagblad den 4. juni 1940, og det fortæller jo lidt om den respekt, man havde for Jardins havekunstinventar. De to vaser, borgmesteren havde reddet, stod i mange år ved alderdomshjemmet indtil de i 1970'erne kom tilbage til Ma-

rienlyst. Kun overdelen - frugtkurvene - var imidlertid bevaret. Troede man - indtil postamenterne blev fundet nedgravet på begge sider af den lille stentrappe ved Marienlysts sydgavl, der fører op til balustraden. De stod imidlertid ikke til at redde og befinder sig nu på Helsingør Bymuseum i Karmeliterhuset, medens der blev nyhugget kopier af postamenterne af stenhugger Johnny Halberg. Vaserne på de nye postamenter står nu på deres oprindelige plads ved Marienlysts indgang fra skråningen.

Også Marienlysts fine putti-vase, der står ved indgangen fra Marienlyst Allé

Fotografi af rytterstatuen, der i mange år prydede Hotel Marienlysts hovedindgang. Den var lavet af zink, men trods dette lidt vejr- og forureningsbestandige materiale prydede den hotelparken omkring et halvt århundrede.

har ført en omskiftelig tilværelse, og den fører os ind på Hotel Marienlysts domæne. Hotellets grundlægger J.S. Nathanson - eller måske snarere Kommunens, der senere overtog driften - bortførte nemlig vasen for at få lidt havepryd til det fornemme hotel ved Nordre Strandvej. Et træsnit i Illustreret Tidende fra 1877 røber vasens pla-

En vandkunst hørte sig til i Hotel Marienlysts kunstigt anlagte sø med en romantisk ø i midten, hvortil hvidmalede gangbroer førte. Barnefiguren ridende på en svane med hovedet strakt i vejret for at udspy søens vand, tiltrak sig i mange år hotelgæsternes opmærksomhed.

cering i et cirkulært anlæg foran hotellet og samtidige fotografier bekræfter vasens herkomst. Hvorlænge den stod på hotellets område er usikkert, men den blev formodentlig flyttet tilbage til Marienlyst i forbindelse med indretningen af dette til bymuseum.

Men her fik den ikke lov at stå for tid og evighed. Hotel Marienlysts ejer i perioden 1950-63, direktør Helge Svendsen, fortæller nemlig, at han fik Kommunens allernådigste tilladelse til at låne vasen i 1961, hvor den skulle tjene som en passende baggrund for en mindetavle over hotellets grundlægger J. S. Nathanson, som Svendsen havde ladet udføre i anledning af 100-året for Nathansons færdigbyggede Hotel Marienlyst. Vasen stod så fra sommeren 1961 i kanten af et buskads ca. 30 meter stik syd for hotellets daværende sydvestlige hjørne (se forsidebilledet), og således, at man kørte forbi den, når man kom kørende ad indkørslen på vej op mod hotelindgangen. Denne placering havde vasen og tavlen, indtil Svendsens efterfølger, navnkundige Oscar Petersen, gik i gang med sine udvidelser af hotellet i slutningen af 60'erne, hvorefter Kommunen fik vasen tilbage med tak for lån. Putti-vasen er næppe den eneste Marienlyst-vase, der har haft en afvekslende tilværelse i hotel Marienlysts park. Hotellet satte nemlig - ikke mindst under Anders Jensen - en ære i at kunne fremvise et parkanlæg prydet med kunstværker, der kunne gøre selv Marienlysts arkitekt N.-H. Jardin misundelig. Således lod man sig ikke nøje med henholdsvis originaler og kopier af forbilledet Marienlysts haveinventar, men lod fremstille kopier af kendte billedhuggeres værker i zink. Disse værker er forsvundet, men ses på mange gamle postkort og fotografier fra Marienlyst. En af de markante

er rytterstatuen, som stod i et ovalt anlæg nær hotellets indgang ved koncertsalen (hvor nu Stella Maris ligger). Den forestiller en ridende person, der er ved at drive et spyd i et stykke vildt, som har bidt sig fast i halsen på hesten. Et andet kunstværk, en vandkunst, som ældre borgere måske husker, er den figur, der stod på en sokkel ude i hotellets sø. Den forestillede en lille dreng siddende på en svane, der spydede en vandstråle ud af sit oprejste næb. Efterhånden tilstoppede rørene og figuren forfaldt. Den blev solgt eller nok snarere foræret væk for at

friste en ny tilværelse som pryd i en privat villahave syd for byen. Om den stadig findes et sted, kan nogle af vore læsere måske svare på.

Man må sige, at Hotel Marienlyst virkelig været initiativtageren til „kunst i byen“, længe før Kong Peder gjorde kunsten til et kommunalt anliggende.

Dette træsnit i Illustreret Tidende røber putti-vasens placering i et cirkulært anlæg foran det af J. S. Nathanson opførte Marienlyst Hotel, som efter Anders Jensens overtagelse af etablisementet blev kaldt „Parkhotellet“. Man må jo indrømme at vasen fra den gamle kongelige have passer fint i hotelhaven med de mange velklædte gæster fra nær og fjern.

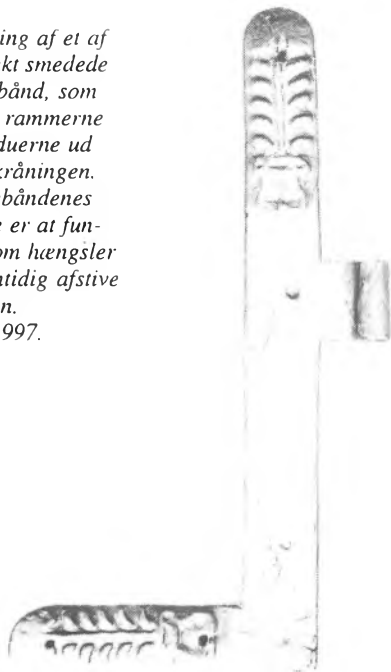
Næste nummer af Forening og Museum

udkommer 1. juni. Sidste frist for indlevering af stof til bladet er 1. maj.

Nyrestaurerede vinduer på Marienlyst.

Nu, hvor vi både i den kommende årbog og her i bladet er godt i gang med Marienlyst, skal vi ikke undlade at fortælle om vinduerne på bagsiden af bygningen mod skrænten. De var i ganske miserabel stand, hvorfor Kommunens Tekniske Forvaltning, der jo står for vedligeholdelsen af Marienlyst, fornylig besluttede at lade de meget gamle og bevaringsværdige vinduer udtage af hullerne og restaurere. Det var en af byens snedkere, der stod for denne krævende opgave, hvor de gamle ruder forsigtigt blev taget ud, de håndsmedede beslag ligeså, og træværkets tykke malingslag herefter fjernet. Nu kunne snedkerarbejdet begynde, et arbejde, der havde til formål kun at udskifte det hårdest angrebne træværk, som iøvrigt er egetræ, og dermed bevare mest muligt af de oprindelige vinduesrammer og -karme. En sådan form for restaurering er uhyre vigtig, da vinduerne jo stadig skal være de originale. Der er tale om alt 14 vinduer. En nærmere undersøgelse og opmåling af disse vinduer blev foretaget af undertegnede i 1988 og 1990, og alt tyder på, at de stammer fra det gamle lysthus Lundehave, som i 1759-64 ombyggedes til det nuværende Marienlyst efter tegninger af N.-H. Jardin. Dermed må vinduerne være fra enten 1681 eller 1717, i hvilke år Lundehave renoveredes. Jardin valgte at genanvende

Opmåling af et af de smukt smedede hjørnebånd, som pryder rammerne på vinduerne ud mod skråningen. Hjørnebåndenes opgave er at fungere som hængsler og samtidig afstive rammen.
LBM 1997.

disse vinduer på den nye bygnings mindre betydningsfulde bagside, medens facaden mod haven fik helt nye vinduer. Vinduerne kan i begyndelsen meget vel have haft rammer med blyindfattede ruder, og i så fald må disse have været udskiftet i forbindelse med Jardins ombygning. Hjørnebåndene, der pryder vinduesrammerne udvendigt, er smukt dekorerede i forbindelse med smedningen og kan dateres til perioden 1681-1764, for nu at være på den sikre side. Beslagtypen har været såre almindelig i Helsingør og ses stadig på enkelte bygninger, hvor de oprindelige vinduer er bevaret, eksempelvis i Stengade 64 og 68.

Lars Bjørn Madsen

Helsingør Fællesbageri

I Helsingør Avis finder man mange herlige annoncer med illustrationer af forgangne tiders virke. Her er det to tegninger i en annonce fra 1910 for Helsingør Fællesbageri, der vækker til eftertanke. På det øverste billede er bageriets hestetrukne køretøjer ude at køre på Sct. Anna Gade ved gasværket. Den nederste tegning viser bageriets bygninger på Gl. Banegaardsvej, byens landlige udkant. Selve bageribygningen ses til venstre med stiftelsesåret 1907 skrevet i gavlen. Til højre ses staldbygningen. De rygende skorstene hørte sig til i tidens reklamer, og stod som det bedste symbol på en driftig virksomhed.

Kolanødder og Kongo-bitter

I vor coca-cola-drikkende tid er det måske værd at hæfte sig ved, at vi i Helsingør længe har kunnet købe den

slags vederkvælgelse. Næsten da. Byens store købmand Engelbrecht Hilligsøe i Stengade 52 kunne i 1891 gøre god reklame for Kola-Kongobitter, medens købmand P. Jensen i Stengade 24 spenderede en stor annonce i håb om at komme af med sine Kolanødder og Kolatabletter. Han anbefaler, at man prøver en kop Kola-chokolade, som „er saa nærende, at en Arbejder efter én eneste Kop til Frokost kan arbejde den hele Dag uden at blive træt“. Interesserede kunne købe Kgl. Hof-chokoladefabrik Elisabethmindes Kolatabletter for kun 10 øre pakken. Som det er læsere af museets årbog 1993 bekendt, lancerede Wiibroes Bryggeri i januar 1936 Coca-Cola for første gang i Danmark. Også her var det Colaens opkvikkende virkning, der benyttedes i reklamerne.

Udsendes i uge 10

Grundlovsfest på Flynderupgaard

Museumsforeningen afholder traditionen tro grundlovsmøde i haven bag Flynderupgaard Grundlovsdag, torsdag den 5. juni 1997 i tidsrummet kl. 14-16. Allerede fra kl. 13.30 spiller Hjemmeværnets Musikkorps og kl. 14.00 bydes der velkommen. Programmet vil derefter veksle med fællessang, folkedans og musiceren.

Kl. ca. 14.30 gives ordet til årets grundlovstaler. Efter talen afvikles resten af mødet igen med fællessang, optræden af folkedansere og koncert samt almindeligt samvær. Grundlovsfesten arrangeres i samarbejde med Frilandskulturcentret Flynderupgaards Venner.

Der er adgang fra kl. 12.00, hvor man kan nyde den medbragte mad og købe øl og vand.

Jens Erik Nielsen

Iforbindelse med en aflevering af diverse fotografier fandt vi denne herlige tegning af vor allesammens Holger Danske, der er blevet godt træt af at sidde udenfor hotel Marienlyst og se på alle de mange gæster. Han går ind i hotellets restaurant, idet han høfligt spørger:
„Undskyld, tror De ikke der kan blive lidt mad til mig? Jeg har selv taget Bord med!“